

Mircea Dinutz

Popasuri critice

După un debut în poezie în 1968, articole și studii de critică și istorie literară, patru ediții îngrijite din clasici și trei volume de critică (unul în colaborare), Mircea Dinutz e o personalitate ce se mișcă dezinvolt în spațiul vieții literare, probând disponibilitate și polivalență. El refuză "specializarea", exercitându-se atât în poezie dar și în roman, sau critică și istorie literară, spiritul său critic apropiindu-și fie opera lui Duiliu Zamfirescu, fie paginile de poezie și critică ale lui Gheorghe Grigurcu. Poate fi aceasta și modelarea suportată de dascălul de la catedră, dar calitățile discursului său critic sunt indiscutabile.

Autorul *Popasurilor critice* (Editura Psyhelp, Bacău, 2001), pendulează cu eleganță între critica analitică și cea creatoare, abordând cu egală dispoziție studiul monografic (Ion Tudor Iovian), critica de întâmpinare (Constantin Călin), articolul de istorie literară (Duiliu Zamfirescu), "profilul epic contemporan" (George Bălăiță) etc. Mai totdeauna însă identifică un reper estetic sau ideatic, dincolo de care "sunetul" operei analizate intră în rezonanță cu sensibilitatea receptorului: astfel "Drumul spre lumină" e semnul sub care stă *Pădurea spânzuraților*, de Liviu Rebreanu, *Moromeții* lui Preda constituie un "spațiu al interogației", în proza lui Sorin Preda identifică "lumea ca text și textul ca lume", după cum poezia lui Liviu Ioan Stoiciu este "insurgența ca stare de spirit". E drept că uneori aliniază în același capitol ("*Profiluri epice contemporane*") nume precum George Bălăiță, Gabriela Adameșteanu, Sorin Preda, Ioan Dumitru Denciu, Gheorghe Stroie, care au puține puncte comune și nu știm cât de comod stau alături.

În oricare dintre texte însă avem de admirat, sau de semnalat ceva: o perspectivă critică inedită, chiar și în opera unui autor canonic (Camil Petrescu), corectarea cu eleganță și argumente convingătoare a unei evaluări (Ion Tudor Iovian), evocarea, cu discernământ, a procesului de receptare a unui scriitor, situarea operei / autorului în contextul literar național sau european (George Bălăiță), aplicația pe text cu uneltele naratologice, semiotice și stilistice cele mai potrivite. Autorul postfeței mai remarcă și perspectivele hermeneutică, fenomenologică, gramatologică etc.

Adevărul este că *Popasuri critice* e una din cele mai bune cărți din câte a scos Editura Psyhelp în Biblioteca revistei de Cultură 13 Plus – cu eleganța copertei a IV-a, cu postfața lui Petre Isachi și tabelul cronologic al lui Eugen Budău, o carte a cărei scriitură elegantă și densă poate fi utilă diferitelor categorii de cititori.

Remarcăm faptul că exercițiul critic se manifestă cu prospețime și pe textele autorilor canonici, frecvența intens în școală. Romanele analitice ale lui Rebreanu și Camil Petrescu își dezvăluie semnificații noi prin tehnica paralelei literare. Bologa și Ștefan Gheorghidiu pot fi priviți ca ipostaze esențiale ale condiției umane, ceea ce constituie o perspectivă critică mai înaltă; ambii evoluează, într-o măsură, sub semnul *egotismului*, căci "schelăria rigidă și livrescă" le aparține amândurora. Desigur, deosebirile sunt și ele esențiale: Bologa e un cetățean al Universului, dar și un om în căutarea lui Dumnezeu. Ambii eroi evoluează pe axa Eros -Thanatos, doar că Ștefan

Gheorghidiu e în absența lui Dumnezeu. Am sublinia că finalul romanului lui Rebreanu dă expresie și *alienării* umane și *scindării eului* profund, urmate de plonjarea în spiritul pur și tragicul sublim.

Poezia lui Ion Tudor Iovian constituie tema unui studiu monografic excelent, constituind un model prin cuprindere și densitate, surprinderea nuanțată a unei evoluții, situarea valorică în ierarhia poeziei contemporane. Textul însuși poate fi citit pentru el însuși – doar icolo câte un termen care putea lipsi, fără vreo pagubă (*eficient, caritabil*), mai ales când e vorba de restituirea *imaginarului poetic* al unui creator de o certă modernitate. Autorul surprinde cu finețe "natura duală a eului liric", notele distincte ale fiecărui volum semnat de poet ("blestemul frumuseții și durerea... «că nu mai e loc pentru iluzie»" în *Pădurea de pini*; convertirea realului în ireal, dar și ofensiva imaginarului în planul imediat în volumul *Presiunea luminii*). Situarea, în tabloul poeziei contemporane, se face convingător: Ion Tudor Iovian se apropie de postmodernism prin "intertextualitatea bogată în referințe livești, fragmentarismul și instinctul parodic temperat".

În articolul "Dosarul Bacovia – o biografie exemplară", despre scrierea lui C. Călin, spiritul critic este de-a dreptul jubilent, fiind vorba de incursiunea întreprinsă în universul unei cărți primite cu aprecieri superlativ de critica de specialitate și de cercurile culturale mai largi. Autorul articolului observă trăsăturile generale, circumscrie "tripticul" promis de biograful lui Bacovia, trece în revistă lucrările în domeniu, descrie capitolele și, la modul exclamativ, rezumă accentele polemice (unele adevărate "execuții publice") privind pe Liviu Chiscop, Mihail Petroveanu, I. Nistor, G. Călinescu, Șerban Cioculescu, Gh. Pătrar, Marcel Marciac etc.. Mai justificat ar părea însă elogiul pentru intuirea și analiza procesului de închegare a portretului lui Bacovia prin cumul de date psihologice și sociale, cu "doza de mister și inaccesibilitate a omului", decât pentru efortul de a ști dacă autorul *Plumb*-ului a voit să intre în școala militară.

Conchidem asupra cărții lui Mircea Dinutz, nume cu bună circulație în viața literară, că *Popasuri critice* stă sub semnul *meditației, delectării și echilibrului*. Limbajul cu valențe expresive, coroborarea criticii clasice cu modalitățile celei actuale, restituirea cu desfășurare a operei supuse analizei și asumarea unor repere axiologice – toate acestea îi conferă timbrul și intensitatea unei voci critice demne de luat în considerație.

Grigore CODRESCU

Marin Ifrim

Fotografii cu cântec

Grăbit personaj al începutului de mileniu, nu poți totuși refuza invitația poetului Marin Ifrim de a intra în mica sa expoziție alcătuită dintr-o suită de imagini-poem adunate sub titlul generic "Fotografii cu cântec". Volumul publicat la *Editura Rafet* reușește să aglomereze "supărările" autorului și să circumscrie totodată o lume aflată în proximitatea unei schimbări dorite.

Cuvintele mușcă încă de la primele pagini o realitate a superficialului, un spațiu al micilor ratări, unde tonul ironic sau autoironia jonglează frânturile de strigăt. Lumea impusă de marii scama-

tori ai clipei respiră exclusiv în alb-negru presupunând la fiecare pas o autosuficiență penibilă. Rostirea gândului poetic se încovoie sub uniforma spațiilor ori a personajelor: "inițial / toate centrele / au aceeași formă / aceeași primărie / aceeași funcționari mărunți". ("Vedere din orașul meu"). Prieteni de suferință apar pe rând muzicanții, "sindicaliștii rebegeți / de frig și de foame", aurolacii, bisnițarii ori curvele, cu toții pășind pe străzi cu nume de oameni iluștrii. În buna tradiție, raporturile existente sunt în mod necesar de subordonare, suflând orice speranță cititorului într-o conversie morală: "în orașul meu / unde sunt doi oameni / unul trebuie să-i fie șef celuilalt / până și perechile de îndrăgostiți / trebuie să aibă un șef de sex". ("Vedere din orașul meu"). Și cum să nu fie astfel, atunci când însăși poezia este furată de "poetii naționali" (desigur, contemporani) care "își deapănă / amintirile extrem de interesante / în fața unor cititori aflați / la locul de muncă: bibliotecari / elevi primari sau prefecți / poeți și ei / buni și cuminiți cititori / ai poeziilor naționali." ("Poetul național și măslina verde"). Tonul deloc cuminte al poetului își conduce cititorul până la a avea bănuiele cât mai apropiate de adevăr în ceea ce privește identitatea acestor personaje de basm ce își oglindesc "perfectiunea": "când vor să se uite în oglinda fermecată / poezii naționali se invită / în locurile natale".

Aceleași obsesii revin în poezia autorului și mai departe în volum. Bruma de poezie care își mai poate permite o clipă de libertate este la rândul ei imediat confiscată de un oraș obscur: "cu câte două sau trei cărți publicate / fiecare în câte o sută de exemplare / la edituri obscure / destinate unor cititori obscuri / dintr-un oraș obscur". ("Oraș obscur") Poetul crede continuu în menirea sa și prin urmare...pleacă "...urgent direct la editură / să-i reanim pe toți amicii mei poeți". La polul opus se află teribilistii cuvintelor care nu fac altceva decât să nimească poezia. E cazul poeziilor "Tot Goe" ori "Minune cotidiană": "că nu-i familie să n-aibă / măcar un pașoptist în casă / un mititel, un fel de zgaibă / cu toc și cot fixat pe masă." Ironia îmbracă câteodată și haina macabruului precum în "Alien". Mersul autorului este încetinit de regulile unui joc gratuit care își este suficient sie însuși. "Muțenie neagră" și "Monocoloră" aduc aminte de tonul lui Bacovia mimând până la cele mai mici detalii acel "sfârșit continuu".

Cu o nerăbdare tipic balcanică Marin Ifrim dorește a revizui lumea aparențelor dar timpul îl recuperează prea târziu: "dar trupul singur / mai merge un timp / ... / răspunzând la saluturi / cu vigoarea unor ninsori / ce nu ating niciodată pământul". ("Răspunzând la saluturi"). Ajuns către finalul expoziției cititorul își va regăsi probabil propriile sale temeri.

Marius Manta

Samuil Micu

Istoria bisericească

O editare de excepție. După mulți ani, din cele 60 de lucrări filozofice, filologice și istorice ale marelui cărturar, dintre care doar 13 au văzut lumina tiparului în timpul vieții, din cauza autorităților politice și bisericești care nu acceptau ideile promovate de autor, astăzi apare tipărită una dintre cărțile sale de mare valoare.

Manuscrisul, intitulat *Cunoștință pre*

scurt a Istoriei bisericești se păstrează la Biblioteca Academiei din Cluj-Napoca și provine din fondul Bibliotecii Centrale din Blaj.

Tipărirea acestuia poate fi considerată un real eveniment cultural și meritul revine, în primul rând, arhim. Veniamin Micle, dar și mănăstirii Bistrița din Eparhia Râmnicului, care, în 1993, oferă cititorului o carte rară.

Volumul tratează toate evenimentele dintr-o perioadă istorică care începe cu anul 1 al nașterii lui Iisus Hristos, ajunge până la anul 800 și cuprinde următoarele opt capitole: *Suta întâia. Cunoștință pre scurt a Istoriei bisericești de la anul 1 al Nașterii Domnului până la anul 100; Suta a doua. Cunoștință pre scurt a Istoriei bisericești din anul 100 până în anul 200; Suta a treia. Scurtă cunoștință a Istoriei bisericești de la anul 200 până la anul 300; Suta a patra. Scurtă cunoștință a Istoriei bisericești din anul 301 până la anul 400; Suta a cincea; Suta a șasea. Scurtă cunoștință despre lucrurile ce s-au făcut în suta a șasea; Suta a șaptea. Cunoașterea scurtă a Istoriei bisericești din suta a șaptea, adecă de la anul 601; Suta a opta. Scurtă cunoștință a Istoriei bisericești din suta a opta, adecă de la anul 701 până la anul 800.*

Faptele descrise dezvăluie, analizează și tratează cele mai importante probleme ale epocilor respective și s-ar putea rezuma în câteva idei esențiale: *Cine au fost împărații în perioada respectivă; Apostolii și urmașii lor în scaunele apostolești; Ce eresuri au fost și cine au fost cei care le-au inițiat; Ce sinoade s-au făcut în biserică; Ce prigoane au fost împotriva creștinilor și cine au strălucit cu mucenicia și cu sfințenia vieții; Ce învățături și ce dogme au avut creștinii; Ce ceremonii, obiceiuri și rânduieli au fost în biserică; Care a fost stăpânirea și conducerea bisericii; Situația statului și a bisericii iudeilor și a neamurilor; Ce oameni vestiți au fost la iudei și la păgâni și ce lucruri vrednice de pomenire s-au mai întâmplat în biserică și în afara ei.*

Cartea de față scoate în evidență, în primul rând, concepția teologică a lui Samuil Micu, care poate fi sistematizată potrivit ideilor majore abordate. În general, problemele de bază ale lucrării le constituie analiza unor fapte esențiale ale unei perioade istorice. Se discută astfel despre credința cea adevărată, despre soboare sau sinoade, despre papalitate sau ortodoxie, ca păstrătoare a adevărului, despre schisma din 1054.

Lucrarea tipărită cuprinde un *Studiu introductiv* amplu, *Note* pentru fiecare capitol și un sumar *Glosar*, foarte util.

Apariția recentă are marele merit de a readuce în actualitate figura unei mari personalități ale culturii teologice și laice din secolul al XVIII-lea, un luminat savant, care, așa cum sublinia Nicolae Iorga, a fost un "începător al erudiției în Transilvania și cel dintâi care a învățat și pentru alții". Și aici Samuil Micu așează mai presus de orice realitatea. Însușit de slujirea sinceră a unei cauze drepte el transmite cititorului duhul dreptății și izvorul valorilor reale ale vieții. Marele cărturar apare astfel încă o dată un luptător pentru adevăr, cu rădăcini adânci în vechile tradiții ale bisericii și ale culturii adevărate.

Ion NUȚĂ